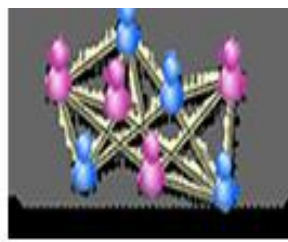

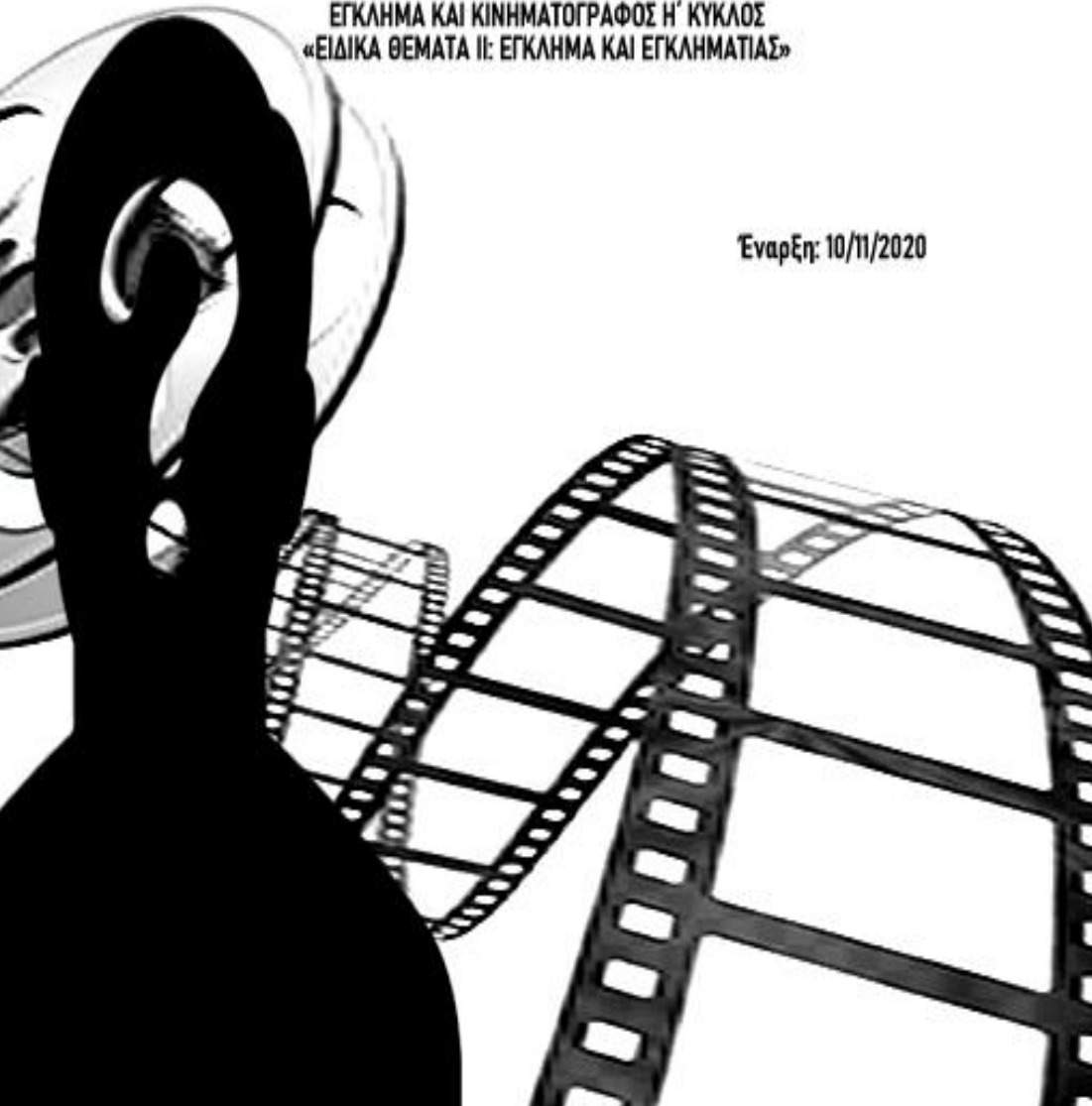
Το ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΣΤΕΑΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
&
Το ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

διοργανώνουν το σεμινάριο:

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ Η΄ ΚΥΚΛΟΣ
«ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΙ: ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ»

Έναρξη: 10/11/2020

Εισήγηση: «Πόλη και έγκλημα: θεωρητική προσέγγιση και χαρακτηριστικά του φαινομένου»

Χριστίνα Ζαραφωνίτου, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας
Παντείου Πανεπιστημίου, Διευθύντρια ΕΑΣΤΕ
& Έλλη Ανίτση, υποψήφια διδάκτωρ Εγκληματολογίας
Παντείου Πανεπιστημίου

Σύνδεση του χώρου με την εγκληματικότητα: Η γαλλο-βεγική χαρτογραφική σχολή

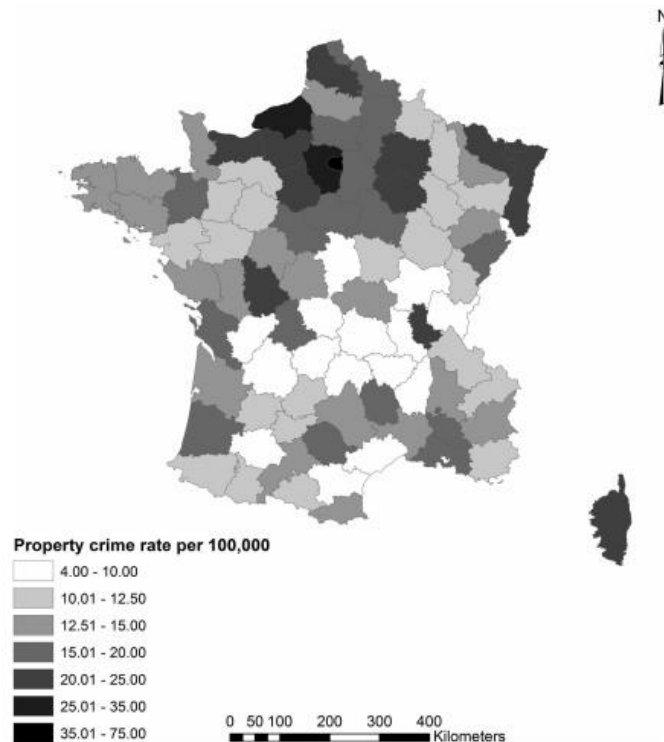

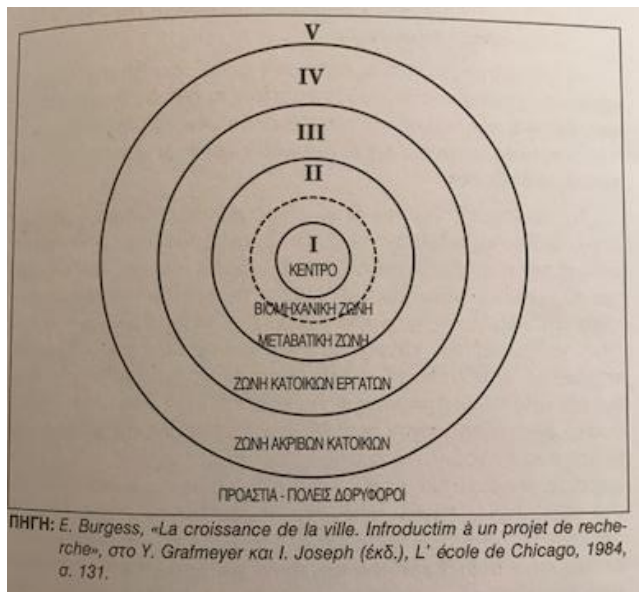
Figure 1.1 Property crime rate per 100,000, France, 1825–1830

Source: Friendly (n.d.)

- Quételet: Το έγκλημα, ως κοινωνικό φαινόμενο αντίστοιχα με τα φυσικά φαινόμενα διέπεται από νόμους, που μπορούν να εξαχθούν, καθιστώντας δυνατή την πρόβλεψή του (Φαρσεδάκης, 1990, Beirne, 1987).
- Από τη μελέτη των γαλλικών στατιστικών διαπίστωσε τη σχετική σταθερότητα της ένδικης εγκληματικότητας, μεγαλύτερη εγκληματικότητα και αύξηση των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας στις πόλεις. (Ζαραφωνίτου, 2004)
- Guerry: Μελέτησε την κατανομή της εγκληματικότητας σε πέντε μεγάλες περιφέρειες της Γαλλίας, διαπιστώνοντας αύξηση των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας στον Βορρά.
- Μέσα από την χαρτογράφηση ανέδειξε τον ρόλο των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής στην εγκληματικότητα, επισημαίνοντας τον ρόλο των ευκαιριών, που προκύπτουν από τη βιομηχανική ανάπτυξη και το εμπόριο (Ζαραφωνίτου, 2004)
- Για πρώτη φορά το έγκλημα προσεγγίζεται ως προϊόν της κοινωνίας (Radzinowicz, 1965)

Πηγή: Andersen, M. (2020). *Environmental criminology* 2nd ed. London and New York: Routledge.

Η Σχολή του Σικάγου

Πηγή: Ζαραφονίτου, Χ. (2004). Εμπειρική εγκληματολογία. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

- Οικολογική προοπτική στη μελέτη του εγκλήματος (Φαρσεδάκης, 1990)
- Park: Η κοινότητα των ανθρώπων παραλληλίζεται με την κοινότητα των φυτών και των ζώων. Η πόλη αποτελεί έναν κοινωνικό οργανισμό (Mooney, 2020)
- Κεντρική για την επιβίωση των ανθρώπων είναι η έννοια του ανταγωνισμού στον χώρο, ο οποίος είναι περιορισμένος (Bellair, 2017)
- Burgess: Η πόλη εκτείνεται από το κέντρο σε μια σειρά ομόκεντρων ζωνών. Γύρω από την κεντρική ζώνη υπάρχει μια ζώνη μετάβασης, που χαρακτηρίζεται από συνθήκες εξαθλίωσης
- Shaw & McKay: Διαπίστωσαν υψηλότερα ποσοστά νεανικής παραβατικότητας στη μεταβατική ζώνη. Τα ποσοστά παραβατικότητας των νέων μειώνονταν όταν άλλαζαν ζώνη (Ζαραφονίτου, 2004)
- Οι ερευνητές απέδωσαν την υψηλή εγκληματικότητα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής, συνθέτοντάς τα μέσα από την έννοια της κοινωνικής αποδιοργάνωσης

Περιβαλλοντική εγκληματολογία

- Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 με τις δημοσιεύσεις των βιβλίων των Jeffery (1971) και Newman (1972), ο ρόλος του περιβάλλοντος επανέρχεται στο προσκήνιο υπό την οπτική της πρόληψης
- Το περιβάλλον περιλαμβάνει τόσο το φυσικό χώρο και το δομημένο περιβάλλον, όσο και τους νόμους και του κοινωνικούς θεσμούς
- Βασική θέση της περιβαλλοντικής εγκληματολογίας είναι ότι τα εγκληματικά συμβάντα πρέπει να γίνονται αντιληπτά ως η διασταύρωση δραστών, θυμάτων ή εγκληματικών στόχων και νόμων σε συγκεκριμένη τοποθεσία και χρόνο (Brantingham and Brantingham, 1991: 2 στο Wotley & Townsley, 2008).
- Η περιβαλλοντική εγκληματολογία περιλαμβάνει ένα σύνολο θεωριών εκ των οποίων βασικότερες είναι:
 - ✓ Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων
 - ✓ Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής
 - ✓ Η θεωρία των εγκληματικών προτύπων

Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων

- Cohen & Felson (1979): Παρά την αύξηση των δεικτών ευημερίας, στις ΗΠΑ, παρατηρείται σημαντική αύξηση της εγκληματικότητας
- Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων στηρίζεται στην ανθρώπινη οικολογία, κεντρική ωστόσο δεν είναι η έννοια του ανταγωνισμού αλλά της συνεργασίας (Andersen, 2020)
- Συμπληρωματικά με τη μεταβλητή του χώρου, προστίθεται και η μεταβλητή του χρόνου:
 - Ρυθμός
 - Τέμπο
 - Συγχρονισμός
- Τα συστατικά αυτά είναι απαραίτητα για να κατανοήσουμε τις καθημερινές δραστηριότητες και τον τρόπο που αυτές διαφοροποιούνται στον χρόνο

Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων

<https://soztheo.de/theories-of-crime/rational-choice/routine-activity-theory-rat/?lang=en>

- Καθημερινές δραστηριότητες: Κάθε επαναλαμβανόμενη και επικρατούσα δραστηριότητα (εργασία, σχολείο, ψυχαγωγικές δραστηριότητες κλπ.), που καλύπτει τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού
- Κεντρική έννοια για την εξήγηση των μεταβαλλόμενων τάσεων της εγκληματικότητας στον χρόνο
- Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων δημιουργήθηκε για να εξηγήσει τα εγκλήματα όπου υπάρχει άμεση επαφή. Το έγκλημα προκύπτει όταν συνυπάρχουν τρία στοιχεία:
 - Ένας δράστης
 - Ένας στόχος
 - Η απουσία φύλακα

Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής

Σε αντίθεση με τη θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων, η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής επικεντρώνεται στο άτομο.

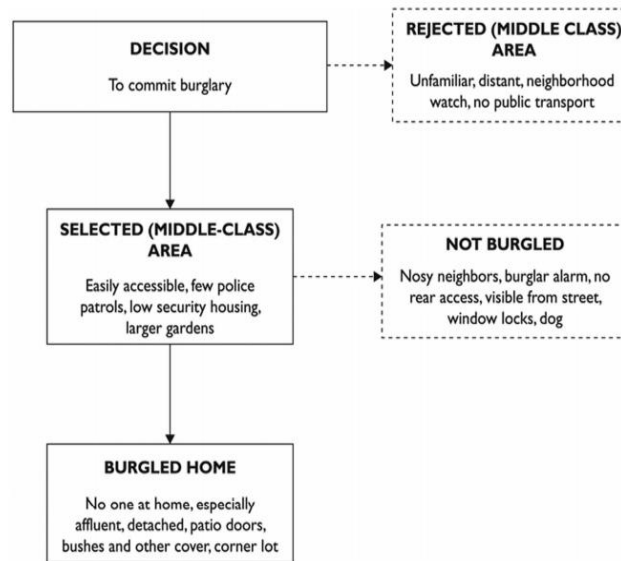
Αποτυχία του αναμορφωτικού ιδεώδους στην πρόληψη της υποτροπής.
Αμφισβήτηση του ιατρο-ψυχολογικού μοντέλου (Clarke and Cornish, 1983)

Σκοπός η προσέγγιση των εγκληματικών συμβάντων ως μια συνέχεια λογικών επιλογών

Αντίθετα με τις ατομοκεντρικές προσεγγίσεις ή προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής εστιάζει στον τρόπο που ξετυλίγεται το έγκλημα, με απώτερο σκοπό την αναχαίτισή του

Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής

Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής συναρτάται από 6 βασικές έννοιες (Andersen, 2020):

Andersen, M. A. (2020). *Environmental criminology: Evolution, theory, and practice*. 2nd ed. London & New York: Routledge.

1. Η εγκληματική συμπεριφορά είναι σκόπιμη
2. Η εγκληματική συμπεριφορά είναι λογική – οριοθετημένη λογική (Hebert Simon, 1957)
3. Η λήψη απόφασης είναι συγκεκριμένη για κάθε έγκλημα
4. Οι εγκληματικές αποφάσεις κατηγοριοποιούνται σε: αποφάσεις εμπλοκής και αποφάσεις που σχετίζονται με το συμβάν
5. Υπάρχουν διαφορετικά στάδια εμπλοκής
6. Τα εγκληματικά συμβάντα εξελίσσονται σε μια σειρά σταδίων και αποφάσεων

Η θεωρία των εγκληματικών μοτίβων

- Πρόκειται για μια μετα-θεωρία, που συνθέτει τις προηγούμενες θεωρητικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εγκληματολογίας (Andersen, 2020; Brantingham, Brantingham and Andersen, 2017)
- Το έγκλημα δεν προκύπτει τυχαία, ούτε είναι ισομερώς κατανομημένο στον χώρο. Μπορούν να αναγνωριστούν μοτίβα εγκληματικών συμβάντων (Brantingham and Brantingham, 1993; 2008)
- Ο όρος μοτίβο (pattern) χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια αναγνωρίσιμη διασύνδεση αντικειμένων, κανόνων και διαδικασιών (Brantingham and Brantingham, 2008)
- Κατά τη θεωρία των εγκληματικών προτύπων, το έγκλημα προκύπτει όταν: ένα άτομο που διαθέτει έναν βαθμό εγκληματικής ετοιμότητας (criminal readiness) έρχεται σε επαφή με έναν κατάλληλο στόχο, σε μια κατάσταση ικανή να ενεργοποιήσει την ετοιμότητα του δράστη (Brantingham and Brantingham, 1993)

Ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του φαινομένου

Πηγή: Δελτίο τύπου της ΕΛ.ΑΣ. 2019

- Ληστείες (Ζαραφώνιτου, 2019):
- Οι καταγραφόμενες ληστείες ακολουθούν σταθερά ανοδική πορεία και το 2018 (4.357) έναντι του 2017 (4.271) , με μια μικρή αύξηση 2,0% (δεν συμπεριλαμβάνονται οι απόπειρες).
- Η συντριπτική πλειονότητά τους (το 90,5%) καταγράφεται στην Αθήνα (3.460) και στη Θεσσαλονίκη (483)

Ζαραφώνιτου Χ. (2019) ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΟΥΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: 2008-2018. Διαθέσιμο από:
https://www.academia.edu/40627407/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%95%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82_2008_18

Ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του φαινομένου

Πηγή: Δελτίο τύπου της ΕΛ.ΑΣ. 2019

- Κλοπές (Ζαραφωνίτου, 2019):
- Το 2018 διαπράχθηκαν (1.524) λιγότερες κλοπές - διαρρήξεις σε όλη την επικράτεια και συγκεκριμένα (74.183) έναντι (75.707) το 2017 (δεν συμπεριλαμβάνονται οι απόπειρες).
- Όπως και στις ληστείες, οι κλοπές-διαρρήξεις καταγράφονται στο μεγαλύτερο μέρος τους (77.6%) στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.
- Παρά τη μικρή μείωση σε σχέση με το 2017, παρατηρείται μια αύξηση 7,5% των κλοπών σε δημόσιο χώρο, καθώς και μια μικρή αύξηση των κλοπών από ΙΧ αυτοκίνητα.

Το κέντρο της Αθήνας

Διεξαγωγή έρευνας σε 5 περιοχές του κέντρου (Ζαραφωνίτου, Επ. Υπ., 2015):

Στοιχεία κοινωνικής υποβάθμισης:

1. Δημόσια χρήση ναρκωτικών (96,0%), Επαιτεία (94,6%), Πρόσφυγες/μετανάστες (94,0%), Άστεγοι (90,6%)
2. Διακίνηση ναρκωτικών (85,3%), Παρεμπόριο (82,9%), Κλοπές προσωπικών αντικειμένων (80,9%)
3. Διαρρήξεις (75,5%), Δημόσια κατανάλωση οινόπνευματων (74,2%),
4. Πορνεία (63,5%),
5. Βανδαλισμοί (59,7%), Κλοπές αυτοκινήτων (57,2%), Ληστείες (50,4%), 6. Επιθέσεις (37,9%)

Στοιχεία περιβαλλοντικής υποβάθμισης:

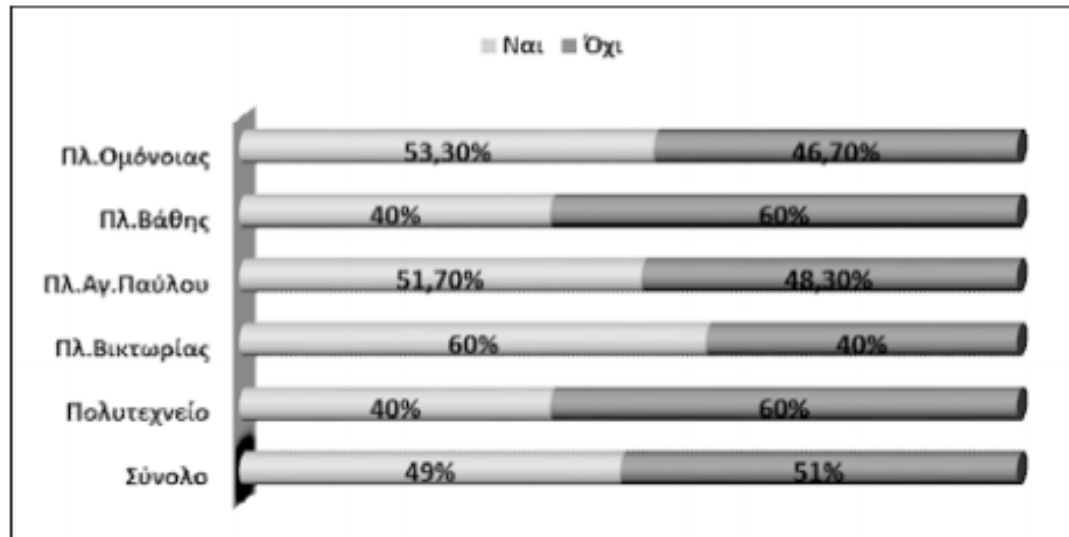
1. Κλειστά μαγαζιά (95,3%), εγκαταλελειμμένα κτίρια (90,4%)
2. Παραμελημένα κτίρια/δρόμοι (86,3%), graffiti (85,3%)
3. Θόρυβοι (82,6%), σκουπίδια στους δρόμους (80,7%)
4. Ελλιπής δημόσιος φωτισμός (56%)

Πηγή: Ζαραφωνίτου Χ., Κοντοπούλου, Ε., (Συν.) Στοιχεία περιβαλλοντικής υποβάθμισης και φόβος του εγκλήματος. Η περίπτωση των graffiti στο κέντρο της Αθήνας, Εγκληματολογία, 1., σ. 8-20, 2016.

Το κέντρο της Αθήνας

Γράφημα 5: Αναφερόμενη θυματοποίηση

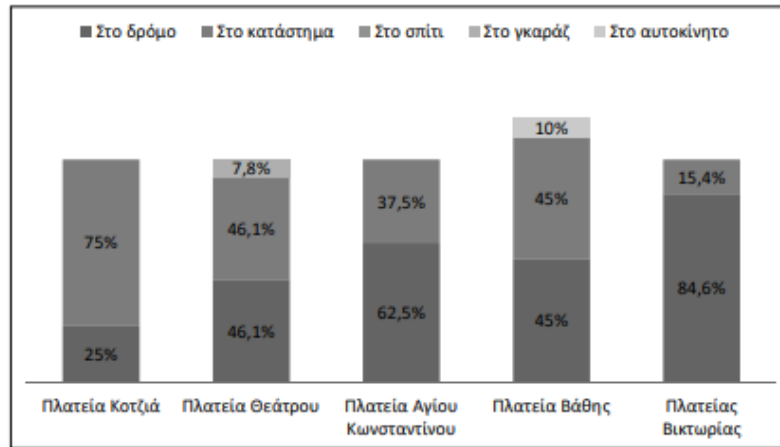
Πηγή: Ζαραφωνίτου Χ., Κοντοπούλου, Ε., (Συν.) Στοιχεία περιβαλλοντικής υποβάθμισης και φόβος του εγκλήματος. Η περίπτωση των graffiti στο κέντρο της Αθήνας, Εγκληματολογία, 1., σ. 8-20, 2016.

Ως προς την αναφερόμενη θυματοποίηση:

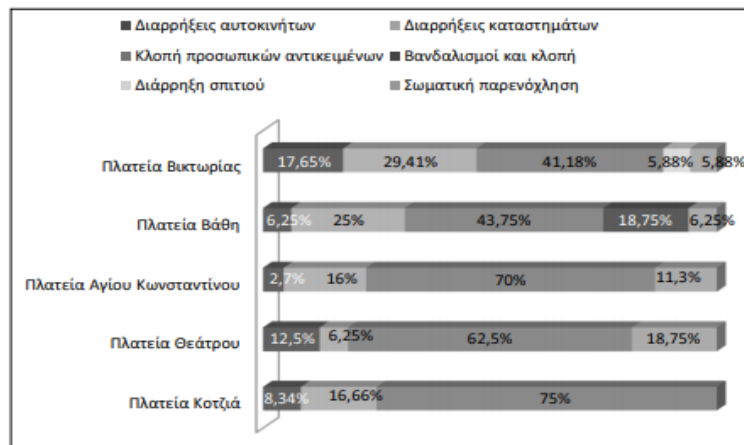
Συνολικά ανέρχεται στο 49%

- ✓ Περίπου οι μισοί των κατά δήλωση θυμάτων αναφέρουν και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση με τα μεγαλύτερα ποσοστά να καταγράφονται στην πλατεία Ομονοίας (56,3%) και πλατεία Βικτωρίας (55,6%).
- ✓ Συχνότερες μορφές θυματοποίησης: κλοπές και ληστείες (54,3% και 19,8% αντίστοιχα), διαρρήξεις (11,1%) και βανδαλισμούς (8,6%) και, σε μικρότερα ποσοστά, για επιθέσεις (3,7%) και εμπρησμούς (1,2%).

Γράφημα 3α: Τόπος τέλεσης του εγκλήματος, 2011

Γράφημα 28: Είδη θυματοποίησης, 2013

*Σε κάποιες περιπτώσεις οι ερωτώμενοι έχουν πέσει θύματα περισσότερων της μίας

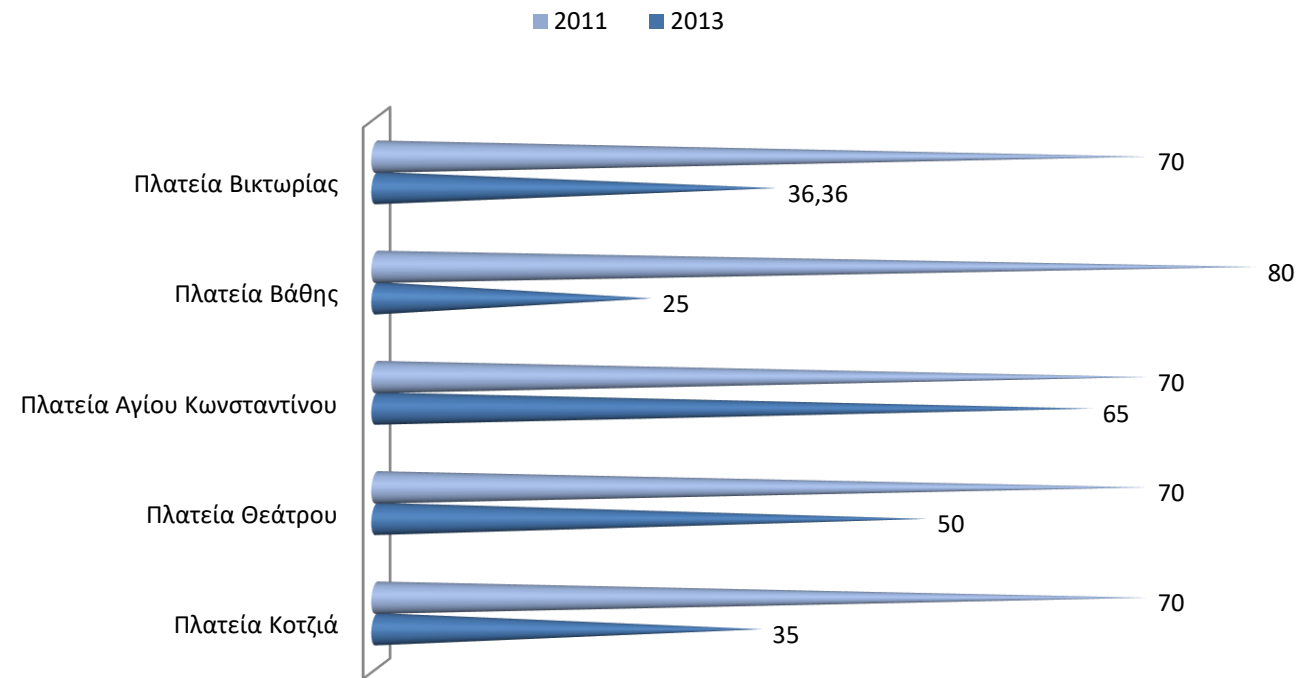
Το κέντρο της Αθήνας

Διεξαγωγή έρευνας σε 5 περιοχές του κέντρου (Ζαραφωνίτου Επ. Υπ., 2011 και 2013:

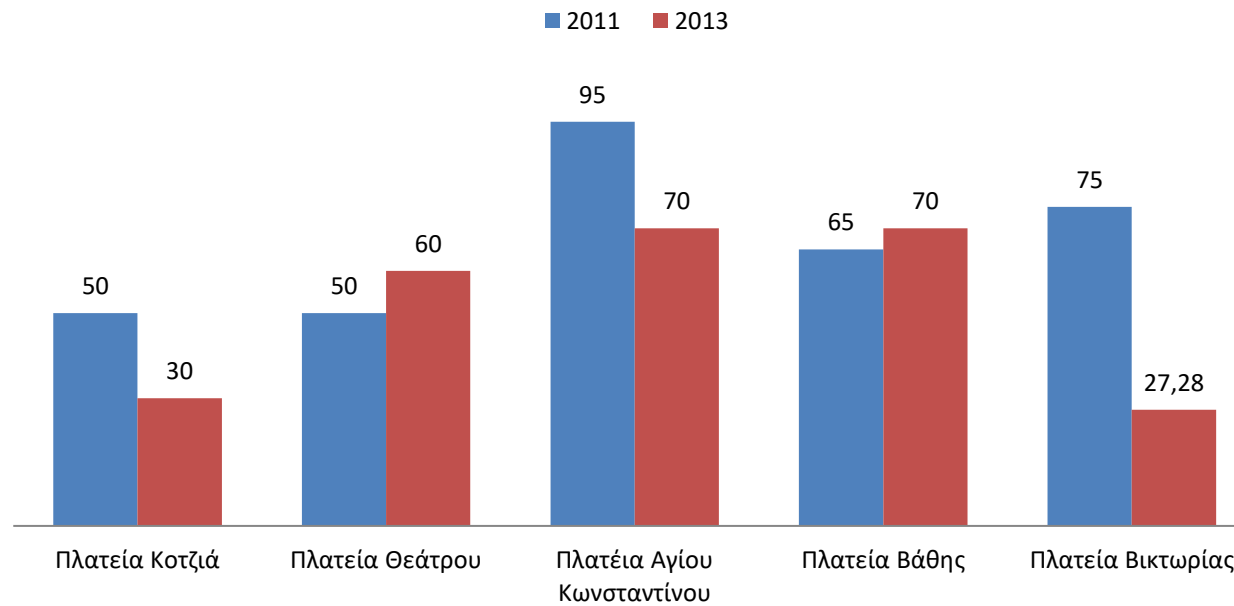
- ✓ Είδη θυματοποίησης, οι πιο συνηθισμένες μορφές είναι: η διάρρηξη αυτοκινήτου, η διάρρηξη καταστήματος, η κλοπή προσωπικών αντικειμένων στον δρόμο
- ✓ Ως προς τον τόπο τέλεσης, η πλειονότητα των θυματοποιήσεων λαμβάνει χώρα είτε στο δρόμο, είτε στο κατάστημα του ερωτώμενου.

Πηγή: Ζαραφωνίτου Χ. και Χρυσόχου Ε., Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων Εγκληματολογικές Μελέτες, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2015.

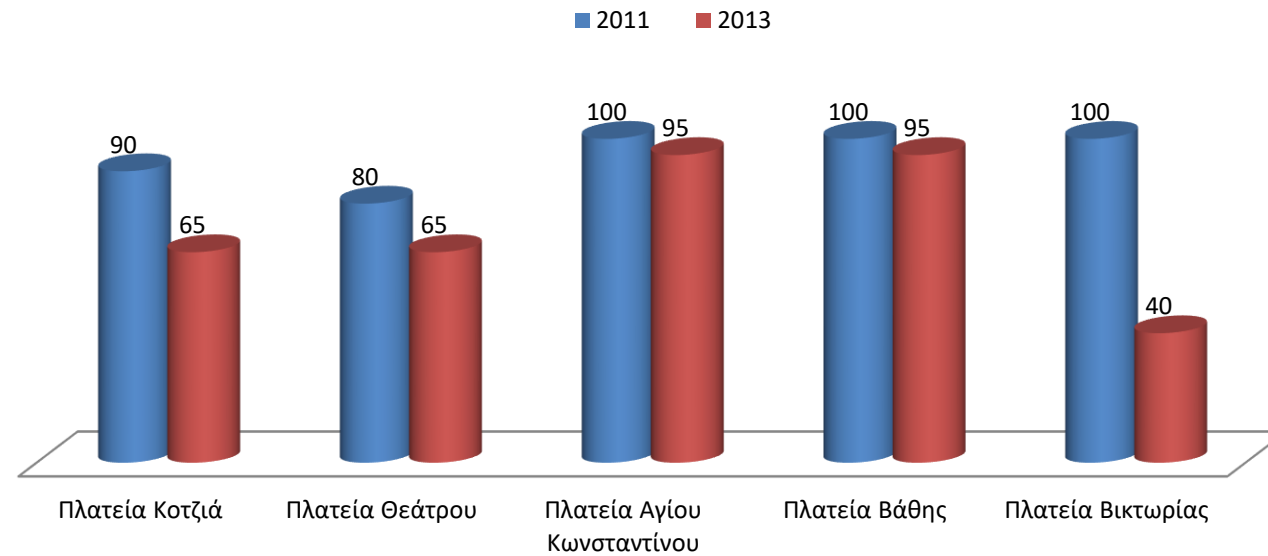
Αποτελεσματικότητα αστυνομίας (αρνητική αξιολόγηση)

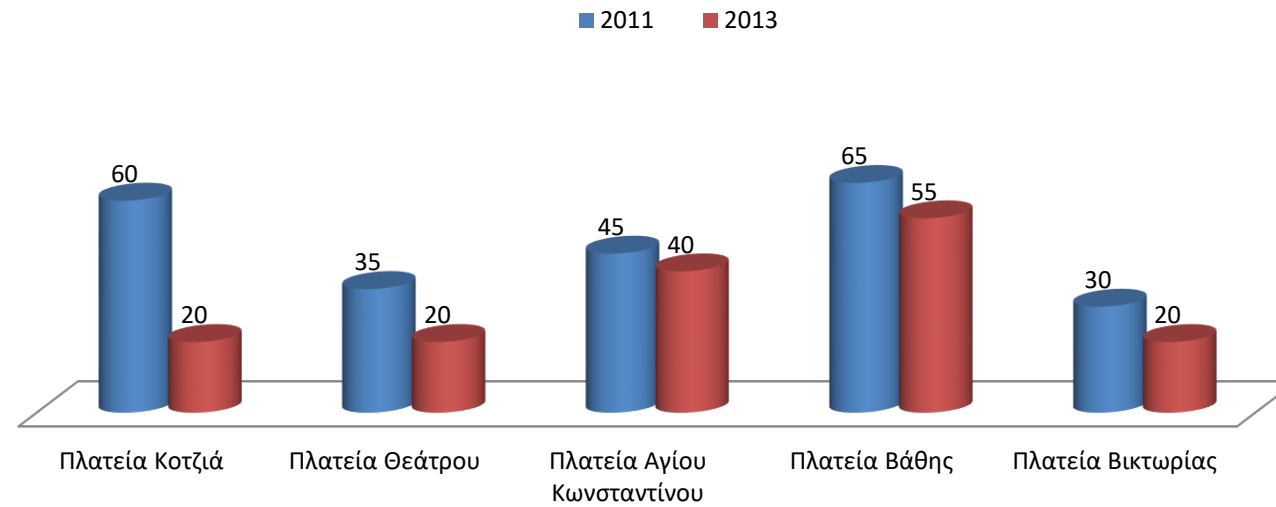
Αίσθηση Ανασφάλειας

Υποβάθμιση της περιοχής σύμφωνα με τους κατοίκους

Πρόθεση των κατοίκων για μετεγκατάσταση

Οι συνέπειες της ανασφάλειας

α) τα άτομα που αισθάνονται ανασφάλεια οδηγούνται σε αυτοπεριορισμούς στην καθημερινότητά τους και υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής τους,

β) οξύνονται οι συγκρούσεις μεταξύ των πολιτών και ενισχύεται η δράση στιγματιστικών στερεοτύπων (ρατσισμός, ξενοφοβία) τα οποία οδηγούν στην περιθωριοποίηση ολόκληρων ομάδων πληθυσμού αλλά και ολόκληρων συνοικιών των πόλεων,

γ) ενισχύεται η τιμωρητικότητα των πολιτών, η οποία λειτουργεί αποπροσανατολιστικά στη χάραξη και εφαρμογή μιας ορθολογικής αντεγκληματικής πολιτικής κοινωνικο-προληπτικού χαρακτήρα, και

δ) επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό οι ατομικές πρωτοβουλίες στον τομέα της πρόληψης της θυματοποίησης με αμφιλεγόμενα, αρκετά συχνά, αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Ζαραφωνίτου, Χ., *Εμπειρική εγκληματολογία*. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.

Ζαραφωνίτου Χ. (2019) ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΟΥΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: 2008-2018.

Διαθέσιμο από:

https://www.academia.edu/40627407/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%95%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82_2008_18

Ζαραφωνίτου Χ., Κοντοπούλου, Ε., & Συν., Στοιχεία περιβαλλοντικής υποβάθμισης και φόβος του εγκλήματος. Η περίπτωση των graffiti στο κέντρο της Αθήνας, *Εγκληματολογία*, 1., σ. 8-20, 2016.

Ζαραφωνίτου Χ. και Χρυσοχόου Ε., *Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων* Εγκληματολογικές Μελέτες, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2015.

Φαρσεδάκης, Ι. (1990). *Η εγκληματολογική σκέψη από την αρχαιότητα στις μέρες μας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιβλιογραφία (ξενόγλωσση)

Andersen, M. (2020). *Environmental criminology* 2nd ed. London and New York: Routledge.

Bellair, P. (2017) Social disorganization theory. In Bruinsma, G., & Johnson, S. D. (Eds.). (2018). *The Oxford handbook of environmental criminology*. Oxford University Press.

Brantingham, P.L. and Brantingham, P.J. (2008). Crime pattern theory. In Wortley, R., & Mazerolle, L. (Eds.). (2008). *Environmental criminology and crime analysis*. USA and Canada: Willan Publishing.

Brantingham, P.J. and Brantingham, P.L. (1991). Introduction: The Dimensions of Crime. In P. Brantingham and P. Brantingham (eds) *Environmental Criminology*, 2nd edn. Prospect Heights, IL: Waveland Press, pp. 7–26.

Βιβλιογραφία

Brantingham, P.L. and Brantingham, P.J. (1993). Environment, Routine and Situation: Towards a Patterns Theory of Crime. In R.V. Clarke and M. Felson (eds) *Routine Activity and Rational Choice. Advances in Criminological Theory*, Vol. 5. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (1978). A topological technique for regionalization. *Environment and Behavior*, 10(3), 335-353.

Brantingham, P.J., Brantingham, P.L. and Andersen, M. (2017). The geometry of crime and crime pattern theory. In Wortley, R., & Townsley, M. (Eds.). (2016). *Environmental criminology and crime analysis*. Taylor & Francis.

Clarke, R. V. G., & Cornish, D. B. (Eds.). (1983). *Crime control in Britain: A review of policy research*. SUNY Press.

Βιβλιογραφία

Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American sociological review*, 588-608.

Mooney, J. (2020). *The Theoretical Foundations of Criminology: Place, Time and Context*. Routledge.

Wortley, R., & Mazerolle, L. (Eds.). (2008). *Environmental criminology and crime analysis*. USA and Canada: Willan Publishing.

Wortley, R., & Townsley, M. (Eds.). (2016). *Environmental criminology and crime analysis*. Taylor & Francis.

Simon, H. A. (1957). *Models of man; social and rational*. Wiley.